
Виразне читання. Конкурс на кращого оповідача українських народних і літературних казок

Галина Сівицька,

*учитель української мови і літератури
Великоомелянівського НВК "школа – гімназія"
Рівненської обл.*

Ім'я уроку: «Казка – це дитинство людства і його мудрість».

Мета: формувати навички виразного читання і переказування казок, заохочувати дітей до щирого їх тлумачення; розвивати творчі здібності учнів; формувати розуміння добра і зла, красивого і потворного; виховувати позитивні риси вдачі, бажання творити добро.

Цілі.

Учні знатимуть: засоби виразного читання; власний рівень володіння уміннями виразного читання, проблеми, над вирішенням яких потрібно працювати, шляхи усунення недоліків; *види рефлексії та оцінювання.*

Учні вмітимуть: виразно читати й переказувати казку, відтворювати в діалогах вдачу персонажів; *провести усну рефлексію та оцінити результати власної діяльності на уроці.*

Тип уроку: урок формування знань, умінь, навичок.

Обладнання: тексти казок, учнівські ілюстрації, дидактичний матеріал.

Методи, прийоми, види, форми роботи: «незакінчене речення», «передбачення», робота в парах, конкурс оповідачів, створення ілюстрацій до казки (самостійно), «мікрофон», робота в групах, рольова гра.

Випереджувальні завдання: підготувати переказ африканської притчі «Як з'явилися у людей казки».

Епіграф:

Казка – наче той горіх.

Ти поспробуй розкуси –

Знайдеш стільки в нім краси,

стільки мудрої поради,

стільки вигадки і правди...

В. Бичко

Хід уроку

I. Мотиваційний етап

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку (обмін усмішками із сусідом по парті та побажання успішної роботи на уроці).

2. Актуалізація суб'єктного досвіду та опорних знань.

2.1. «Мікрофон»: «Я люблю читати казки, тому що...»

2.2. Робота з епіграфом, ім'ям уроку.

— Як ви розумієте епіграф уроку?

— Як ви розумієте слова «Казка – це дитинство людства і його мудрість»?

II. Цілевизначення і планування

1. Повідомлення й аналіз теми, цілей уроку.

1.1. **Вступне слово вчителя.** Відомий французький письменник Антуан де Сент-Екзюпері у своїй філософсько-алегоричній притчі-казці «Маленький принц» зауважив: «Усі ми з берега дитинства, хоча здебільшого й забуваємо про це». І кожен із нас прийшов з такої країни. І казка теж звідти — з дитинства людства і з дитинства нашого народу. Усі ми — принаймні переважна більшість — виховувались у царині казок, але з роками призабуваємо цей дивовижний виховальний пласт.

Не забуваймо казок: вони повертають нас у дитинство — країну мрій і високої поезії.

Урок почнемо з давньої африканської притчі, що має назву «Як з'явилися у людей казки».

1.2. Заслуховування випереджувального завдання. Переказ притчі.

Жила собі колись миша. Бігаючи скрізь, проникала вона в будь-які будинки, у найпотаємніші сховища, а її очі ставали свідками багатьох подій. Одного разу миша вирішила сплести собі казки з усього того, що побачила на своєму віку. Кожну казку одягла в яскраве плаття – чорне чи біле, червоне чи синє. Так з'явилися казки в мишачій хаті. Вони замінили миші дітей. Та якось по тому полю, де була мишача хатка, проходила отара овець, і якась вівця вибила ногою двері. Казки вибралися з хати і розбіглися по всій землі. Тому й немає на землі народів, які б не знали казок, як немає, мабуть, і людей, які б їх не любили.

2. Узгодження плану роботи.

III. Опрацювання навчального матеріалу

1. Слово вчителя: партитура твору і її роль у підготовці твору до читання.

Партитура художнього тексту – це графічне відтворення звучання художнього твору. Найчастіше термін використовується у музиці. Означає він сукупний нотний запис партій багатоголосного музичного твору для оркестру, хору чи ансамблю. При підготовці тексту до читання партитурними знаками позначаються паузи, наголоси, підвищення і зниження тону, інтонаційні переломи тощо. Партитурні позначки допоможуть учителям в процесі навчання учнів, особливо коли треба показати, як здійснити інтонаційну фігуру, що не визначена розділовим знаком. Складання партитури розпочинається із розчленування тексту на частини, періоди, ланки, мовні такти.

2. Робота з картою «Реєстр партитурних знаків» та пам'яткою «Читай виразно».

Реєстр партитурних знаків

1. ` — знак акценту над наголошеним голосним для позначення наголосу;

2. Паузи:

а) | – коротка,

б) || – середня,

в) ||| – довга;

3. Лейми:

а) U – односкладова,

б) UU – двоскладова;

4. ----- – пряма лінія під словом для позначення логічного наголосу;

5. (стрілка вгору) – підвищення тону;

6. (стрілка вниз) – зниження тону;

7. (зламана лінія) — інтонаційний перелом;

8. - - - - - (риски розтягнуті) – уповільнити вимову;

9. [] (квадратні дужки) – вписуються слова, що вимагають необхідного тону;

10. { } – фігурні дужки, що вказують на зміну адресата;

11. « ... » – лапки; служать для позначення іронічного відтінку.

Пам'ятка «Читай виразно»

Перечитай текст уважно. Визнач зміст, думки, почуття, настрій і переживання героїв, автора.

Подумки уяви описане.

Визнач своє ставлення до подій, персонажів.

Виріши, що будеш повідомляти під час читання слухачам, що вони повинні зрозуміти (яке твоє надзавдання як читця).

Обміркуй і обери відповідно до цих завдань інтонаційні засоби – тон, темп читання, познач паузи, логічні наголоси.

Прочитай спочатку текст вголос для себе. Не забудь, що ти промовляєш текст перед слухачами і спілкуєшся з ними.

Прочитай текст виразно.

3. Інтерактивна вправа «Розігрування ситуації за ролями».

3.1. Виразне читання уривка казки «Фарбований Лис» за ролями (оповідач, Лис, звірі), починаючи від слів: «Тоді Лис перший заговорив до них ласкаво...» до слів «Пішли дні за днями».

3.2. Обговорення прочитаного:

— Що відчули звірі, почувши цю розмову?

— Що відчув Лис? Як він поведився в цій ситуації?

— Яку рису характеру Лиса розкриває тут автор?

— Як ви почували себе в обраній ролі?

4. Робота в групах.

Учні об'єднуються в 4 групи: перші дві готують виразне читання народних казок, дві наступні — літературних казок. Групи отримують завдання на картках:

Група 1. Виразно прочитайте уривок із народної казки (за власним вибором).

Група 2. Виразно прочитайте уривок із літературної казки (за власним вибором).

— Яке виконавське завдання ви ставите перед собою?

Пам'ятка «Постановка виконавського завдання»

Щоб підготовка твору до виразного читання була успішною, ви маєте ясно уявити, з якою метою будете читати цей твір слухачам, тобто яке виконавське завдання ставите перед собою.

Пам'ятайте, що це завдання передбачає необхідність з'ясувати:

а) що потрібно сповістити слухачам, які думки і почуття, висловлені у творі, передати їм;

б) які роздуми та переживання викликати;

в) у чому переконати.

Відповідно до виконавського завдання доберіть потрібні інтонації, темп читання, жести, мімічні рухи; виділіть паузи, поставте логічний наголос на важливих словах).

5. Конкурс на кращого оповідача казки.

Умови проведення конкурсу:

Вибраний для переказу уривок казки має бути за обсягом невеликий.

Можна переказувати епізод, але такий, аби всі розуміли його зміст (наприклад, перед розповіддю сказати вступне слово).

Можна готувати переказ чи інсценівку групами, парами.

По можливості бажано сценічно відтворити образи з використанням костюмів героїв та оповідачів (наприклад, оповідач в образі дідуся Панаса).

Оцінюється розповідь за такими критеріями:

логічність, послідовність викладу подій;

виразність розповіді, її інтонаційна відповідність

змісту казки;

чистота мовлення (відсутність лексичних помилок, слів-паразитів, орфоепічна правильність вимови);

артистизм, доречність міміки та жестів;

оригінальність.

5.2. Розповідь казки.

— Розповідь одного оповідача.

— Переказ парами.

— Переказ чи інсценівка групами.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Рефлексія й оцінювання процесу і результатів діяльності.

1. Висловіть свої враження від уроку, продовживши речення: «Я зрозумів, що ...», «На наступних уроках мені хотілося б ...».

2. Проаналізуйте поставлені на початку уроку цілі. Чи досягли ми їх?

3. Оцінювання учнів.

Відкрите оцінювання (для цього необхідно, щоб кожен учень мав картки з балами або картки певного кольору (червоний – сподобалося дуже; зелений – молодці; синій – можна попрацювати краще).

Домашнє завдання

Обов'язкове загальне: завдання групам до уроку розвитку мовлення на тему «Інсценізація казки».

Обов'язкове на вибір: написати сценарій інсценівки до уривка казки; підготувати костюми для інсценізації.

За бажанням: розробити партитуру уривка казки, який найбільше сподобався.